

A pogányság és keresztyénség különbségét nem annyira a tanítás alakja határozza meg, mint inkább az Istenhez való viszony. Sok pogány tanítás hasonló keresztyén tanításhoz; mondják pl., hogy a buddhizmus a keresztyénséghez hasonló, ami persze nem igaz. A különbségek megvizsgálása a tanításokban nem vezet célhoz. De megértjük a keresztyénség és pogányság közt lévő szakadékot, mihelyt azt a viszonyt nézzük, melyben a pogány ember van Istenéhez és azt a viszonyt, melyet a keresztyén lát maga és Isten között. A pogányokat isteneiktől a félelem és bizalmatlanság választja el. A keresztyéneket a hit köti a szeretet Istenéhez. Találunk ugyan a pogányságban is nézeteket, hogy Isten jó és szereti az embereket, de ezek kirinak a pogányság egyéb tanításai közül és ahhoz az ővilágossághoz tartoznak, mellyel az ember Isten mellől elindult. Ez a világosság később kiveszett a pogányságból és helyét vagy a félelem foglalta el, vagy bizonyos közömbösség. Különösen ott, ahol az istenség elvesztette személyes jellégét és erővé, vagy fogalomjeggyé lett, mely elvont tulajdonságot, vagy erőforrást jelent. Aphrodite a szeretet istensége nem szeret, hanem szeretetre méltó. Artemis a szüzi istennő hideg bosszúálló; Zeüsz, az istenek atyja, nem azért házasságtörő, mert aljas, hanem mert különböző viszonyai: képek, az erkölcs a szeretet bibliai alapja a pogány isten-világban éppoly kevésbé foglalhat helyet, mint egy matematikai könyvben. A hindu üdvösségeszmény kizárja a szeretet boldogságát, mert a Nirvána elvont filozófiai fogalom, nem a tapasztalás ténye; úgy jött létre, hogy abból a felismerésből, hogy a kívánságok boldogtalanná tesznek, levonták azt a következtetést, hogy akkor a boldogság a kívánságok nélküli élet, tehát bizonyos megsemmisülés, visszatérés a nagy semmibe, amiből Bráma teremtő akarata a teremtést bünyösen előhívta. A keresztyén Istent ugyanaz a szeretet köti teremtményéhez, mely az anyát a gyermekhez, a barátot a barát-hoz köti, amelyből a házasság eszményi gondolata is született. A keresztyén Isten és a keresztyén üdvösség: tapasztalás tárgya.

A hit nem érzelem csupán, mint a modern lélektan tanítja, nem értelmi meggondolás, mint az orthodox theológia vallja, nem is akarat egyedül, bár ez a legfontosabb benne, hanem az egész lelket megmozgató törekvés, belátás és megnyugvás együtt, amellyel az ember magát a láthatatlan Istenre bizza. A hitben van ismeret, melynek kettős a tárgya: Isten és az ember. A hívő tudja, hogy maga erőtelen, tehetetlen, sem a bün büntetésétől, sem a nyomoruságtól szabadulni nem tud s tudja, hogy Isten hatalmas és szeret, meg tudja és meg akarja szabadítani a Benne bizó bünyöst. A hit akarat is, mert amíg a bünyös nem gátározza el magát, hogy bünye terhét átadja a könyörülő Istennek, míg nem akarja a bünyös helyét elfoglalni és leszállani az emberi gög magaslatáról, addig Isten segítsége nem jó. A hitben van érzelem is, de ezt nem az ember hozza elő magából, hanem Isten Szelleme ébreszti benne, az édes megnyugvás érzelmét, a lelkiismereti harc, gyötrelmek és keserüség után. De ez az érzelem nem mindég kísézője a hitnek, hanem a hívő sokszor érzelmek nélkül hisz, vagy sokszor ellentétes, tehát nyugtalan érzelmek ellenére.

A hitnek ez a bibliai fogalma azonban az egyházban alig ismerős. Hit alatt rendszerint az emberi léleknek valami erő kifejtését szokás érteni, mely Isten, illetőleg a vallás felé irányul és a vallásosságot, modern lélektani nyelven a vallási érzelmeket hozza létre. Hit alatt emelkedettséget, istenes érzelmekkel való telítettséget szokás érteni, melyeket a lélek a maga erejéből, felfokozottságából hoz ki. Schleiermacher szerint a hit a vallásképző erő. Ennek a felfogásnak azonban semmi köze sincs a bibliai, vagyis a keresztyén felfogáshoz. Ez a felfogás tisztára pogány eredetű. A valódi a bibliai értelemben gondolt hit, a teljes erőtelenség, képtelenség érzetével kapcsolódik, ami szükségessé teszi a teljes Istenre való támaszkodást. Ez az Istenhez simuló tehetetlen hit az igazi bibliai hit, mely mindent Istentől vár, semmit az embertől.

A hitből való gyógyulásnál is ez a két felfogás áll szemben egymással. Vannak, akik a gyógyulást a hit következményének, vívmányának tartják. Ezek szerint a hit lelki erő, mely gyógyít. Ennél a hitnél mellékes az Isten fő az ember hite, vagyis erő kifejtése, melynek egyik következménye a testi gyógyulás. Könnyű belátni, hogy az ilyen hitnél az ember önteltsége, dicsókedő vágya, erős szerephez jutnak. Az ilyen gyógyítási műveletnél az ember

imádságára irányul a figyelem, az imádságnak tulajdonítják a gyógyító hatalmat, éppen azért az ilyen imádságnak közvetlen következményeként tűnik fel a gyógyulás. A dicsőség elsősorban az imádkozó, vagy ráimádkozó embert illeti. Azért a gyógyulásért Istennek adott hála lapos, meggyőződéstelen, míg az emberi közösségek magasztatása meggyőződéses.

Pogányság és keresztyénség, a természetes emberi lelkiélet és a Krisztusi lelkiélet állandó keveredésben vannak egymással. Az ember állandóan szemlél az istenit. Akár az egyháztörténetet nézzük, akár az egyes keresztyén ember fejlődését, akár nagy egyházak, akár u.n. szekták, kis közösségek életét mindenütt ugyanaz a jelenség áll előttünk. Mikor Isten belenyúl az emberi életbe, az ember az istenit körülfontja a maga lelkének termékeivel, saját nézetével, törekvéseivel és megszokott érzelmi visszhangjaival. Ez, ami az emberből jó a vallás elemeibe, a pogányság. Pogányságot tehát nemcsak a nem keresztyén népeknél találunk, hanem át és át van szőve minden egyház, minden keresztyén ember élete durva, vagy finomabb, felöltő, vagy szinte felismerhetetlen pogánysággal. Pogányság az Uzza kéz, mely az istenit érinti és beszennyezi. A hitből való gyógyulásba is belecsempészi a Sátán az emberit, a pogányságot.

A hitből való gyógyítás gondolata és gyakorlata az újabb években eléggé belekerült a magyar protestáns keresztyénség gondolkodásába és életébe. Nagyban hozzájárultak ehhez azok a könyvek, melyek németből átültetve a magyar közönséggel megismertették a külföldi, főleg svájci és német keresztyének idevonatkozó gondolatait és tapasztalatait. Ha ezek a könyvek azt eredményezték volna, hogy a magyar keresztyének, egyesek, vagy csoportok imádkozásban Isten elé tárták volna a magyar keresztyén élet hiányait, vagy szükségüket s kérték volna az isteni segítséget, akkor és úgy, amikor és ahogy Isten ezt jónak látja, akkor bizonyos, hogy ebből nagy áldás fakadt volna. De nem ez történt. Mozgalom indult meg, mely magát láthatatlan imaközösségnek nevezte. Ez a mozgalom az emberi propaganda eszközeihez nyúlt, konferenciákat tartott, körlevelekben ismertette a hitből való gyógyulás gondolatát. Külföldi példák és magyarázatoknak buzdító hatásával arra ösztönözte a magyar keresztyéneket, sőt azokat is, akik csak névleges keresztyének voltak, hogy gyógyulásukat Istentől várják a betegségeikből, betegségeikkel ne menjenek orvoshoz, gyógyszereket ne használjanak. Együttal egy felállítandó otthon eszméjét is felvetették, már az otthon rajzát is közölték, melyben ilyen gyógyulások történni fognak. Annyira mentek ebben a buzgalomban, hogy nyilvános konferenciákon kézzel tartott alkalmazzák, holott erre bibliai ígéretük nem volt. Összeverődött embertömegeket a betegekért való imádkozásra szólítottak fel. A gyógyító imádkozást szinte liturgikusan végezték. Megtörtént, hogy akkora lelki kényszert alkalmazzák, hogy egy leány halálát egyenesen annak tulajdonították, hogy az illető a hit útjának elhagyásával orvoshoz fordult. Aztán egy szegényteljes dolog történt, amiért ugyan ítéletet mondani nem mernék, valami egészen emberi. A mozgalom lelke és vezére súlyos betegségbe esett, azonnal orvoshoz fordult, kórházban megoperáltatta magát s mivel az operáció segíteni nem tudott, pár hét múlva bekövetkezett a halál. Isten nyilvánvalóan nem állott a gyógyító mozgalom mellé.

Egy másik eset is hasonló ehhez. Egy kisebb közösség vezetője ki mondta, hogy a közösség egyik tagja súlyos bajából meg fog gyógyulni. A beteg több helyen is bizonyosságot tett erről, hogy az illető közösség imádsága révén bajából meggyógyult. A baj szünetelt is, de gyógyulás sohasem történt. A beteg közben másik bajjal kórházba ment és megoperáltatta magát sikerrel. Főbajában azonban nem fogadta el a felajánlott orvosi segítséget sem. Közben bár a betegségnek súlyos jelei testén láthatók voltak, maga a beteg is és főleg a körülötte levők is többször hirdették, hogy a beteget Isten csodálatos gyógyításban részesítette. Végre a betegség annyira súlyosodott, hogy a halál közeledése többé nem volt tagadható. Ekkor fájdalmainak enyhítésére a beteg elfogadta az orvosi beavatkozást, ami azonban már csak a tünetek enyhítését szolgálhatta. Közben más közösségek is foglalkoztak hasonló gyógyításokkal, konferenciákon állítólagos gyógyulások történtek, melyeknek hírét verték. Ezekből a mozgalmaktól azonban a magyar evangéliumi keresztyénség hitben, reményességben és szeretetben gazdagabb nem lett. Egy orvos sugárzó arccal hirdette, hogy egy súlyos rákbeteg hitből meggyógyult; ez azonban valótlanság volt, valószínűleg sohasem vizsgálta meg a beteget, csak a beteget körülvevők beteges, hiszterikus lelkendezését hallotta. Az előbb leírt

második kudarc azt mutatja, hogy ezek körül a hitbő gyógyulást váró mozgalmak körül valami baj van. Mi ez a baj?

A hitből való gyógyulásnak a Bibliában van alapja. Az az Újszövetségben is idézett északi mondat, hogy a Messiás betegségeinket is magára vette, kétségtelessé teszi, hogy a megváltás munkájához a betegség elvétele is hozzátartozik. De mint ahogy a paradicsomban kimondott halál-ítélet nem azonnal teljesedett be, hanem lassan-lassan halad előre és egyes állomásait nem a mi türelmetlenségünk, hanem Isten bölcsessége szabja meg. A betegséget Isten el fogja venni az emberekről s a betegség forrását is, a halált; de hogy mely időpontban, azt Isten éppen úgy elrejtette előlünk, mint Jézus visszajövetelének napját. Epedve, előre tekintve várjuk a szabadulás óráját s közben, mint Péter mondotta /1.4:19./ "a szenvedők Isten akarata szerint lelkeket, jót cselekedve rábizzák a hű Teremtőre." A teljes megváltás, a végleges szabadulás ideje még nincs itt, s nem is várható, csak Jézussal együtt, mikor Ő visszajő. Könnyítések azonban addig is történhetnek Isten kegyelméből. Sehol sem mondja az irás, hogy ezeket a könnyítéseket nem várhatjuk az orvos tudásától, Istennek a teremtésben elhelyezett csodálatos segítségétől, gyógyító fűvektől, helyes, egészséges életmódtól, amire legjobban az orvosok taníthatnak meg bennünket; sőt kivéve olyan eseteket, amelyekben Isten valakit a hit útján Maga indít el, egyenesen vakmerőség és gőg az enyhítéseknek a Teremtőtől adott lehetőségeit megvetni, elmellőzni és Istentől csodát erőszakolni. Jézus visszautasította, hogy a templom ormáról aláugorják, abban bizva, hogy Isten angyalai kezükön fogják hordozni őt: "Ne kísértsd az Urat, Istenedet!" Az, aki Isten-kisértésre biztatta a Sátán volt, ki ma is hasonló elbizakodottságra igyekszik rávenni Jézus tanítványait. Ha Jézus leugrik a templom ormáról, az nagy feltűnést okozott volna s az emberek csodálatát hívta volna ki, de Jézus még a meggyógyított betegeknek is eltiltotta, hogy gyógyulásukról beszéljenek. Mikor napjainkban, állítólagos "meggyógyított betegek" bizonyosságot tesznek gyógyulásukról, a bizonyosságtétel tulajdonképpen nem Istennek dicsőségét emeli, hanem az imádkozók, kézzrátévők, az imádkozó körnek és nem utoljára a meggyógyított betegnek dicsőségét, ki azáltal érdekes személlyé változik és közcsodálat tárgya lesz. Ilyenkor nehéz a kísértésből kimenekülni, hogy mi is hamar valami betegségből meggyógyuljunk s valamiképp a megcsodálatatásból ki ne maradjunk. Látjuk, hogy a hiuság e csodagyógyulások terén éppen akkora szerepet kap, mint a szenvedésből való szabadulás vágya. Pedig a szenvedés sokszor Isten akaratából ér bennünket s nagyobb szükségünk van rá, mint a gyógyulásra; a hiuság, feltűnésvágy pedig gonoszabb bűn, mint a paráznaság, vagy lopás, mert Isten dicsőségét rabolja el. Tehát a gyógyulás terén az emberi ut igen veszedelmes. Emberi utnak pedig nem az Istentől teremtett és Istentől megvilágosított orvosok igénybevételeit nevezzük, hanem az önkényes csodaerőltetést.

Napjainkban elharapózó gyógyítási mozgalmak tehát a következő súlyos tévedéseket követték el: 1/. bűnösnek nyilvánították az Isten teremtését, a gyógyító erővel felruházott, s Isten szerető gondoskodásából származott természetet; 2/. Isten felhatalmazása és indítása nélkül csodát erőltettek és ezzel Istent kísértették; 3/. emberi cselekményekre, mint amilyen az imádkozás és kézzrátétel, terelték a figyelmet s ezeknek a cselekményeknek olyan erőt tulajdonítottak, mintha a cselekményeknek következménye volna a gyógyulás; kifelejtették, hogy az imádkozás és gyógyulás, sőt a hit és gyógyulás között ott van Isten, és az Ő szent, emberektől nem befolyásolható akaratától függ, hogy a beteg meggyógyul-e; ezzel pedig a pogány erőlködés súlyos vétlébe estek; 4/. a hiuság, emberdicsőítés súlyos bűnének áldoztak, mert emberi közösségtől, emberektől, emberi társaságtól várták azt, amit csak Isten adhat meg és amit Isten sokszor nem ad meg, hiába kérik. A négy bűn: Isten teremtésének megvetése, engedetlenség, pogány varázslás és hiuság súlyos vétel miatt szállt Isten haragja azokra, akik a magyar gyógyító mozgalmakban a súlyos kudarcokat szenvedték. Isten korábban is küldött figyelmeztetést, mielőtt az ítélet eljött volna, az eredménytelenségben; de ezeket a figyelmeztetéseket a mozgalmak vezetői figyelmen kívül hagyták és a beteget okolták, mikor maguk voltak a hibásak; hogy hitetlenek voltak, hogy orvoshoz fordultak, hogy nem volt elég hitük, sőt ez is megtörtént, hogy a szegény kinlódó betegre kisütötték, hogy az ördög hetedmagával szállotta meg, mert nem maradt a "hit" útján. A hibának másban keresése azonban még

súlyosabb bűnre, az elbizakodottságra mutat. A valóság az, hogy ezek a most burjánzó gyógyítási mozgalmak téves úton haladnak s ezért hiányzik Isten áldása róluk. Szomorú a dologban az, hogy mikor azok, akik éveken át a természetes segítséget elvetették és a hit kizárólagosságát hangsúlyozták, kénytelenek voltak a hit útjáról letérni és orvoshoz fordulni, gyógyszert használni, tévedésüket nem látták be, nem ismerték be és ezzel botránkozást okoztak, mert mások hitét összaszavarták. Nehéz beismerni: tévesen tanítottam és ők ezt nem ismerték be. Ez mutatja, hogy a hit útjára is hiuság indította őket, azért nem volt hitükön áldás. De a hit maga is téves volt, mert nem az emberektől függetlenül cselekvő Istenre vártak, hanem az emberi hit és cselekvés közvetlen folyamánynak nézték a gyógyulást, miután azt tanították, hogy a hitet követnie kell a segítségnek.

Mi tehát a helyes út ?

Erre a kérdésre a Biblia és a történeti tapasztalás adnak feleletet.

A Biblia a hitből való gyógyulásnak két módját ismerteti: az egyiket Jakab írta le/5:14-15./ s ez a gyülekezeti életből nő ki: ha valaki beteg, hívassa a véneket, azok imádkozzanak fölötte, kenjék meg olajjal s meggyógyul a beteg; a másik meg az isteni ajándéknak, charismának használata, mely egyes keresztyéneknek adatik, mint ezt Pál több felé leírta. Mégis e két út tulajdonképpen ugyanazon az isteni ajándékon alapszik, a charismán, csak hogy egyik esetben a gyülekezet kapja a charismát, másik esetben egyes keresztyének kapnak charismát. A gyülekezet charismája Jakab idejében meg is volt. Amíg tehát egy gyülekezetben nincs meg az isteni ajándék, hogy betegek gyógyuljanak, addig a külső szertartás, a vének hívása, a kézzel való érintés, az imádság és a megkenés nem sokat használnak. Ahhoz, hogy Isten kegyelemajándékot, azaz kedvességet adjon gyülekezetnek vagy egyeseknek, olyan légkörnek kell támadnia, mely ezt a kegyelemajándékot, kegyelemnyilvánítást megokolja, lehetővé teszi s ezt a légkört teremti meg a hit, a bizalom, melyet Isten minden emberi közeledés ~~közül~~ közül a legtöbbször értékkel. A Szentírásban az isteni ajándékok elnyerésével kapcsolatban a hit szó kétféle viszonyban áll: ha a magunk cselekvése szükségességét tünteti fel az irás, hogy azon keresztül igéretet, igazságosságot, magaviseletet sajátítunk el, akkor hit által, ha ellenben arról van szó, hogy az Isten önként ad valakit, akkor hitből a műkifejezés. A gyógyulás is hitből jó: azaz nem a hit adja, nem a hit szerzi meg, hanem Isten hívó, bizó légkörben adja meg. Hogy aztán megadja-e, más kérdés, a bölcsességétől függ. Ellenben a hit által megszerzhető dolgok önkéntlenül követik a hitet, mint az igazságosság, az új magaviselet./járás/Mikor egy egyén, vagy egy gyülekezet Istennel a hit bizalmával kapcsolódik össze, akkor ebben a meghitt, bizó légkörben lehetségessé válik Istennek olyan segítése, amilyen különben nem lehetséges. A hittel telített légkörbe folyik az isteni áldás. Azért akár vének, akár charismatikus egyének által gyógyulás ott várható, ahol Isten és emberek között a közlekedés szabad, folytonos. Ott, ahol még ilyen légkör nincs, mint hazánkban a helyzet volt és van, ott a hitből való gyógyulást erőltetni annyi, mint száraz szivacsot nyomogatni. Hitben gyöngye embereket arra kényszeríteni, hogy orvost kerülvén, hitből várják a gyógyulást, esztelenség. De ilyen légkörben összehordott tömeggel imádkoztatni és attól gyógyulást várni: Isten szentségének megsértése, pogányos babona, melyet büntetés követ.

A történeti tapasztalás területéről, idő híján, csak a Blumhardt ébredésre utalok. Ez az ébredés háromféle mozgalmából tevődött össze: a tisztátalan szellemekkel vívott küzdelemből, a megtérésekből és a gyógyulásokból. Az elsőt néhány ember vívta, köztük elsősorban Blumhardt. Ez a hűség, kitartó Isten-hívás teremtette meg a légkört, a hitnek azt a légkörét, mely a másik két mozgalomhoz szükséges volt. A második, a megtérések, bűnvallások tisztították meg a levegőt, hogy jöhessen egy harmadik mozgalom, mely az isteni áldás feltűnő megnyilvánítása volt. Magyarországon az első mozgalmat egészen figyelmen kívül hagyták, a második mozgalom egy felszínes evangélicizáció alakjában inkább látszat volt, sokszor csak paródia volt, a harmadik mozgalommal akarták szinte kezdeni. A láthatatlan "imádkozósság" mindjárt a harmadikkal kezdte: ezért maradt el az isteni hozzájárulás.

Mit tegyünk hát ?

A felelet igen egyszerű: alázkodjunk meg és csináljuk jobban!

Mindenekelőtt távolítsuk el magunk közül a pogányos felfogás minden található nyomát, az emberimádást, az emberdicsőítést, még ha a dicsőített dolog az egyház is, vagy közösség, mert hiszen ezekben is az embereket dicsérjük. Ha olyan életet és munkát kezdünk el, amellyel egyedül Istennek adjuk a dicséretet; ha a gyógyulásokkal és megtérésekkel nem az egyéni hasznot és dicséretet keressük, akkor kétségen kívül megindul ellenünk azok üldözése, akik az emberdicsőítés és földi nyereség-szerzés útján haladnak. Az üldözésekben már feltámad ellenünk a tisztátalan szellemek hada s megindul a földi üldözéssel párhuzamosan egy szellemi háború is, melyet Isten tiszta angyalai és a tisztátalan szellemvilág vívnak értünk. Ha ezt a "küzdelmet" kitartással és hittel megnyerjük, vagyis mikor Isten győzelmet ad, következményeképpen tiszta, igazi megtérések lesznek, melyekben a dicsőített megint Isten lesz, nem a téritők és nem a megtérők; akkor a sok hamis megtérés, valódi megtéréseknek fog helyet adni; nem fognak megtérésükkel pompázni a megtérők és nem fogják a megtérőket diadalzekerükhöz kötni a téritők. S ezek után tehát jönni fog az ébredés harmadik szakasza, állomása: a csodák, vagy gyógyulások, melyekben megint egyedül Isten lesz a megasztalt.

Ha a kegyelem áldott esője hull, ha isteni erők jelentkeznek az egyházban, akkor könnyedén, erőlködés nélkül lesznek a gyógyulások, oly természetesen, mint ahogy lélegzünk, növekedünk. Ha valaki a kegyelem ily áradása alkalmával fordul erőtelen természeti eszközökhöz, visszatér a világ elemeihez: az ítéletet kap, a kegyelmet elveszíti. De sivár, meddő, száraz egyházi életben gyógyító csodákat ne erőltessünk!

- . - . - . - . -